

GESCHIEDENISREFLEX

DENKEN OVER GESCHIEDENIS

DIALOOGKAART

TEGEN/STELLING

Historici zijn wetenschappers.

Historici schrijven verhalen.

Instructie
Leerlingen positioneren zich op een lange rij. Laat ze aan de ene kant van de klas staan als ze het voornamelijk eens zijn met de eerste uitspraak en aan de andere kant van de klas als ze het voornamelijk eens zijn met de tweede uitspraak. Leerlingen beargumenteren waarom ze voor een bepaalde uitspraak kiezen. Leerlingen mogen van plaats veranderen als hun standpunt evolueert.

Verwerkingsvragen
- Lijkt een geschiedenisboek eerder op een Harry Potter-boek boek of een biologieboek?

Grote vragen
- Kan je verschillende geschiedenissen schrijven over dezelfde gebeurtenis?
- Kan je aan geschiedenis doen zonder een verhaal te vertellen?
- Kan je geschiedenis schrijven zonder personages?
- Kan je geschiedenis schrijven zonder verbeelding?

TEGEN/STELLING

Je kan alles uit het verleden onderzoeken.

Het verleden zal altijd een mysterie zijn.

Instructie
Leerlingen positioneren zich op een lange rij. Laat ze aan de ene kant van de klas staan als ze het voornamelijk eens zijn met de eerste uitspraak en aan de andere kant van de klas als ze het voornamelijk eens zijn met de tweede uitspraak. Leerlingen beargumenteren waarom ze voor een bepaalde uitspraak kiezen. Leerlingen mogen van plaats veranderen als hun standpunt evolueert.

Verwerkingsvragen
- ∞ Zijn er zaken uit het verleden die we nooit kunnen achterhalen? Welke?

Grote vragen
- ∞ Zullen toekomstige historici alles over onze tijd kunnen onderzoeken?
- ∞ Zou de wereld beter zijn als we meer weten van het verleden?
- ∞ Moeten we ons alles herinneren?

WAT ALS...?

Een universiteit heeft een beurs gekregen om onderzoek te doen naar de positie van de Afro-Amerikaanse tieners in het Amerika van de jaren ’60. Er zijn drie kandidaten.

1 De eerste kandidaat is een 60- jarige, witte mannelijke professor die gespecialiseerd is in de middeleeuwse geschiedenis.

2 De tweede kandidaat is een jonge, witte doctoraatsstudente gespecialiseerd in de hedendaagse geschiedenis.

3 De derde kandidaat is een jonge, net afgestudeerde Afro-Amerikaanse historica.

Welke kandidaat zou jij kiezen?

Instructie
Leerlingen lezen de casus en geven (in groep) een antwoord op de vraag.
Elke groep beargumenteert voor de positie die ze innemen. Daarna bespreken en vergelijken ze de verschillende argumenten met elkaar.

Verwerkingsvragen
- ∞ Welke vragen zou jij stellen op het sollicitatie-gesprek?
- ∞ Heb je een voorkeur voor één van de drie kandidaten? Waarom?

Grote vragen
- ∞ Kunnen historici ontsnappen aan hun eigen perspectief?
- ∞ Beschrijft elke historicus ook zijn eigen verhaal?

RANGSCHIKKING

IS DIT WAARDEVOL VOOR EEN HISTORICUS?

ERG WAARDEVOL ⟷ NIET WAARDEVOL

- **A** Je familiestamboom
- **B** Het dagboek van je overgrootvader
- **C** De beenderen van een dinosaurus
- **D** Een Inca beeldje
- **E** Je eigen kinderfoto's
- **F** De zakdoek van Adolf Hitler
- **G** Een boek geschreven door een slachtoffer van het Apartheidsregime in Zuid-Afrika
- **H** Een mondelinge getuigenis van een Duitse soldaat in WOII
- **I** Een historische film
- **J** Een grafiek van de Belgische sterftecijfers (1804-2019)
- **K** De 20 jaar oude beenderen van een olifant
- **L** Een offerplaats van de Mayacultuur
- **M** De re-enactment van de slag bij Waterloo
- **N** Tolkien's geschiedenis van Midden-Aarde
- **O** Een strip over een historische gebeurtenis
- **P** Een Wikipedia-pagina over de pest

Instructie
De leerlingen krijgen elk een kaartje met een bron op. Je tekent een lijn op de vloer en leerlingen plaatsen één voor één hun bron op deze as.
Leerlingen mogen de reeds geplaatste bronnen verplaatsen, als ze een goede reden geven waarom deze volgens hen verkeerd werden geplaatst.

Verwerkingsvragen
- ∞ Is de ene bron beter dan de andere? Waarom?
- ∞ Kan dit materiaal een bron zijn voor historisch onderzoek?
- ∞ Wanneer is iets een goede historische bron?
- ∞ Voor welk onderzoek zou men het materiaal kunnen gebruiken?
- ∞ Is er een verschil tussen een betrouwbare bron en een bruikbare bron?

Grote vragen
- ∞ Is alles wat oud is ook waardevol?

RANGSCHIKKING

HOE BETROUWBAAR IS DEZE BRON?

BETROUWBAAR

NIET BETROUWBAAR

A een sprookje
B een anekdote
C een roddel
D een verhaal uit de fictie-afdeling
E een documentaire
F een krantenartikel
G een geschiedenisboek
H je opa die over zijn jeugd vertelt
I een TikTok-filmpje
J de Bijbel

Instructie
De leerlingen krijgen een mogelijk medium. Eén voor één plaatsen ze deze op de as.
Leerlingen mogen de reeds geplaatste bronnen verplaatsen, als ze een goede reden geven waarom deze volgens hen verkeerd werden geplaatst.

Verwerkingsvragen
- ∞ Is dit medium minder betrouwbaar? Waarom?
- ∞ Schrijven we allemaal geschiedenis?
- ∞ Als we een TikTok-filmpje maken over onze dag, schrijven we dan geschiedenis?

Grote vragen
- ∞ Zijn historici wetenschappers of een verhalenvertellers?
- ∞ Is iets wat je ziet betrouwbaarder dan iets wat je hoort of leest? Weet een ooggetuige meer van een historische gebeurtenis dan de historici die dit onderzoeken?
- ∞ Kan een leugen ook echt zijn?
- ∞ Kan je aan geschiedschrijving doen zonder een verhaal te vertekenen?

RANGSCHIKKING

WETEN WE ZEKER / WETEN WE NIET ZEKER

ZEER ZEKER

NIET ZEKER

A Waarom België 'België' wordt genoemd?
B Gevoelens van Genghis Khan
C Geheimen van Cleopatra
D Intenties van Hannibal
E Geur van de middeleeuwen
F Aanleiding van de Amerikaanse burgeroorlog
G Wat de dinosauriërs heeft doen uitsterven?
H Wat je morgen gaat doen?
I Of Karel V 'goed' of 'slecht' was?
J Wie het wiel heeft uitgevonden?
K Je geboortedatum
L Hoe mensen over 100 jaar zullen leven?

Instructie
Elke leerling in de klas krijgt een strookje met een item op. Eén voor één plaatsen de leerlingen deze items op de as van zekerheid naar onzekerheid. Leerlingen mogen de reeds geplaatste items verplaatsen, als ze een goede reden geven waarom deze volgens hen verkeerd werden geplaatst.

Verwerkingsvragen
∞ Hoe kan je dat zeker weten?
∞ Wat heb je nodig om er zeker over te zijn?

Grote vragen
∞ Kan je het verleden echt kennen?
∞ Is het belangrijk om het verleden te kennen?

CASUS

AUGUST LANDMESSER (1910-1944)

1931 Hij treedt toe tot de Nazipartij in de hoop zo aan werk te komen.

1935 Hij trouwt met de joodse Irma.

1937 Hij probeert met zijn familie het land te ontvluchten, maar ze worden opgepakt en krijgen een eerste verwittiging.

1939 Hij blijft samen met Irma en ze worden hiervoor opnieuw opgepakt en gevangen gezet.

1941 Hij wordt aan het front ingezet.

Irma sterft in een concentratiekamp.
August sterft aan het front.

Instructie
Leerlingen krijgen de foto[1] te zien en analyseren de bron. Wat zie je? Wat kan je hieruit afleiden? Leerlingen krijgen het levensverhaal van Landmesser te horen en beantwoorden de verwerkingsvragen.

Verwerkingsvragen
- ∞ Zou het verhaal van August Landmesser tot op vandaag gekend zijn als deze foto niet was bewaard?
- ∞ Wat met de verhalen van de andere mensen op de foto?
- ∞ Kan je deze gebeurtenis ook vertellen zonder er een verhaal van te maken?

Grote vragen
- ∞ Kan een foto de geschiedenis veranderen?
- ∞ Zegt een foto meer dan 1000 woorden?

[1] https://isgeschiedenis.nl/reportage/de-man-die-de-hitlergroet-weigerde

CASUS

JAGEN OP WAARHEID

In oude schoolboeken worden mannen in de prehistorie vaak als jager afgebeeld en vrouwen als verzamelaar van zaden en vruchten.

Nieuwe archeologische studies tonen aan dat vrouwen in prehistorische samenlevingen óók actief deelnamen aan de jacht, zo hadden ze hetzelfde type verwondingen. DNA-onderzoek toont ook aan dat verzamelen in de prehistorie de belangrijke voedselbron was, niet het vlees van de jacht.

Instructie
Leerlingen krijgen uitleg over jager-verzamelaars en stereotiepe denkbeelden en gaan in gesprek.

Verwerkingsvragen
- ∞ Kan je genderneutraal naar de geschiedenis kijken?
- ∞ Hoe bepalend zijn schoolboeken in onze perceptie van het verleden?
- ∞ Ken je nog voorbeelden van genderstereotypen in de geschiedenis?

Grote vragen
- ∞ Bestaat er zoiets als een neutrale blik op het verleden?
- ∞ Kunnen we de geschiedenis ooit zonder vooroordelen beschrijven?
- ∞ Bestaat er een vrouwelijke of mannelijke manier van geschiedschrijving?

Je kan deze casus ook uitbreiden met het verhaal over 'The lovers', twee innige skeletten van 6000 jaar oud die voor man en vrouw werden aangenomen in 2009. Door middel van een nieuwe techniek om het geslacht te bepalen op basis van proteïnen in tanden, kwamen ze een decennium later erachter dat het om twee mannen ging, een bewijs van een homoseksuele relatie in de vijfde eeuw.

WAT ALS...?

Stel dat je als historicus een magische tv krijgt waarmee je kan zappen naar eender welke gebeurtenis uit het verleden.

Je kan geen vragen stellen of aanpassingen doen en je kan enkel kijken en luisteren naar wat er op dat moment op die plaats gebeurt.

Kan je dan alles weten over de geschiedenis of blijven er nog zaken verborgen?

Instructie
In kleine groepjes lezen leerlingen het gedachte-experiment. Leerlingen formuleren per groep een antwoord op de vraag.

Daarna bespreken en vergelijken leerlingen de verschillende argumenten.

Verwerkingsvragen
- ∞ Naar welke gebeurtenis zou je graag zappen?
- ∞ Wat weet je niet door een gebeurtenis te aanschouwen?
- ∞ Welke historische feiten zou je nooit kunnen waarnemen?
- ∞ Wat zullen toekomstige historici nooit kunnen weten over vandaag?

Grote vragen
- ∞ Is een ooggetuige altijd betrouwbaar?
- ∞ Is alle historische kennis betrouwbaar?
- ∞ Kan je het verleden echt kennen?
- ∞ Bestaan er historische bronnen die je niet kan zien?
- ∞ Kunnen bronnen jou bedriegen?
- ∞ Is er iets wat je nooit over het verleden kan weten?

WAT ALS...?

In tegenstelling tot bijvoorbeeld natuurwetenschappen kan je moeilijk experimenten bedenken binnen geschiedenis.

Stel dat je je niets moet aantrekken van ethische of praktische beperkingen, welk 'historisch experiment' zou jij dan bedenken?

Instructie
In kleine groepjes lezen leerlingen het gedachte-experiment. Leerlingen formuleren per groep een antwoord op de vraag.

> Bijvoorbeeld: ik zou graag onderzoeken wat er gebeurt als meer vrouwen aan de macht deelnemen. Om dit te doen wil ik twee gelijkaardige landen vier jaar lang laten besturen door een verschillende regering: de ene regering bestaat uit vrouwen, de andere regering bestaat uit mannen. Nadien kijk ik naar de verschillen in het beleid.

Daarna bespreken en vergelijken leerlingen de verschillende argumenten.

Verwerkingsvragen
Wat leren deze verschillende historische experimenten ons?

Grote vragen
- ∞ Is geschiedenis een wetenschap?
- ∞ Bestaat er zekerheid in de geschiedenis?
- ∞ Kan je een historisch experiment uitvoeren?
- ∞ Wat zijn de verschillen tussen exacte wetenschappen en humane wetenschappen?
- ∞ Zijn er experimenten die we nooit mogen uitvoeren?

CITATEN

“

Geschiedenis is niet wat er gebeurd is, geschiedenis is wat mensen zich herinneren.

(JAN BLOKKER)

Ik had geen idee dat er toen geschiedenis werd geschreven. Ik was het opgeven gewoon zat.

(ROSA PARKS)

Het verleden verandert telkens we het opnieuw vertellen.

(HILARY MANTEL)

Geschiedenis is hetzelfde als roddelen.

(OSCAR WILDE)

De geschiedenis is een hoop leugens waarover iedereen het eens is.

(NAPOLEON)

De historicus zal u zeggen wat er is gebeurd, de schrijver hoe het voelde.

(E.L. DOCTOROW)

Instructie
Leerlingen kiezen individueel een citaat dat hen aanspreekt.
Leerlingen beargumenteren waarom.

Grote vragen
- ∞ Is geschiedenis hetzelfde als herinneren?
- ∞ Wat is de rol van geschiedenis?
- ∞ Is geschiedenis ooit af? Welke waarde heeft de geschiedenis voor ons?
- ∞ Moeten historici zich bezig houden met emoties?

CONCEPT CARTOON

KAN JE GESCHIEDENIS BEOEFENEN ZONDER FANTASIE?

C

Zonder verbeelding kan je niets over het verleden vertellen.

Historici mogen enkel vertellen wat ze zeker weten.

A

B

Historici mogen de dingen die ze niet kunnen weten zelf invullen.

Elk historisch verhaal is juist zolang het tegendeel niet is bewezen.

D

Instructie
Leerlingen kiezen het idee dat het best overeenkomt met hun eigen overtuiging. Leerlingen beargumenteren hun keuze.

Verwerkingsvragen
- Welke argumenten zouden de verschillende personages hebben voor hun ideeën?

Grote vragen
- Kunnen we ooit zeker zijn over het verleden?
- Moeten historici goed kunnen vertellen?

CONCEPT CARTOON

IS GESCHIEDENIS EEN WETENSCHAP?

C

Iedereen is een historicus, daarvoor moet je niet studeren.

Historici zijn wetenschappers, want die doen ook aan onderzoek.

A

B

Historici zijn schrijvers die mooie verhalen over het verleden maken.

Historici zijn geen wetenschappers omdat ze geen experimenten uitvoeren.

D

Instructie
Leerlingen kiezen het idee dat het best overeenkomt met hun eigen overtuiging. Leerlingen beargumenteren hun keuze.

Verwerkingsvragen
- Welke argumenten zouden de verschillende personages hebben voor hun overtuiging?

Grote vragen
- Kan je het verleden echt kennen?
- Is iets waar omdat veel mensen het er over eens zijn?

CONCEPT CARTOON

IS ELK HISTORISCH ONDERZOEK EVEN BELANGRIJK?

C

Elk historisch onderzoek is even belangrijk.

De overheid moet beslissen welke historische gebeurtenissen onderzocht worden.

A

B

Historisch onderzoek moet vooral gaan over de gebeurtenissen waar veel slachtoffers bij gevallen zijn.

Onderzoek over de recente geschiedenis is belangrijker.

D

Instructie
Leerlingen kiezen het idee dat het best overeenkomt met hun eigen overtuiging. Leerlingen beargumenteren hun keuze.

Verwerkingsvragen
- Welke argumenten zouden de verschillende personages hebben voor hun overtuiging?

Grote vragen
- Is geschiedenis een wetenschap?
- Kan je het verleden echt kennen?
- Moeten we enkel het verleden onderzoeken dat relevant is voor het heden?
- Is kennis over het verleden nuttig?

TEGEN/STELLING

Instructie
Leerlingen positioneren zich op een lange rij. Laat ze aan de ene kant van de klas staan als ze het voornamelijk eens zijn met de eerste uitspraak en aan de andere kant van de klas als ze het voornamelijk eens zijn met de tweede uitspraak. Leerlingen beargumenteren waarom ze voor een bepaalde uitspraak kiezen. Leerlingen mogen van plaats veranderen als hun standpunt evolueert.

Verwerkingsvragen
- ∞ Kan je een voorbeeld geven van iets wat altijd al slecht of goed is geweest?
- ∞ Kan je een voorbeeld geven van iets wat vroeger goed of slecht was en nu niet meer?
- ∞ Is slavernij altijd ethisch verwerpelijk geweest?

Grote vragen
- ∞ Zijn er waarden die nooit veranderen?
- ∞ Zijn onze waarden van vandaag wel definitief?

TEGEN/STELLING

Instructie
Leerlingen positioneren zich op een lange rij. Laat ze aan de ene kant van de klas staan als ze het voornamelijk eens zijn met de eerste uitspraak en aan de andere kant van de klas als ze het voornamelijk eens zijn met de tweede uitspraak. Leerlingen beargumenteren waarom ze voor een bepaalde uitspraak kiezen. Leerlingen mogen van plaats veranderen als hun standpunt evolueert.

Verwerkingsvragen
- ∞ Moeten we rekening houden met mensen die gestorven zijn?
- ∞ Moeten we rekening houden met mensen die nog niet geboren zijn?
- ∞ Hoe kunnen wij weten wat vroegere generaties van ons verlangden?
- ∞ Hoe kunnen wij weten wat toekomstige generaties nodig hebben?

Grote vragen
- ∞ Zijn wij verantwoordelijk voor de fouten uit het verleden?
- ∞ Zijn wij verantwoordelijk voor de fouten in de toekomst?

TEGEN/STELLING

Ook Duitse soldaten die gestorven zijn tijdens WOII verdienen een monument.

We moeten enkel de slachtoffers van oorlog herdenken.

Instructie
Leerlingen positioneren zich op een lange rij. Laat ze aan de ene kant van de klas staan als ze het voornamelijk eens zijn met de eerste uitspraak en aan de andere kant van de klas als ze het voornamelijk eens zijn met de tweede uitspraak. Leerlingen beargumenteren waarom ze voor een bepaalde uitspraak kiezen. Leerlingen mogen van plaats veranderen als hun standpunt evolueert.

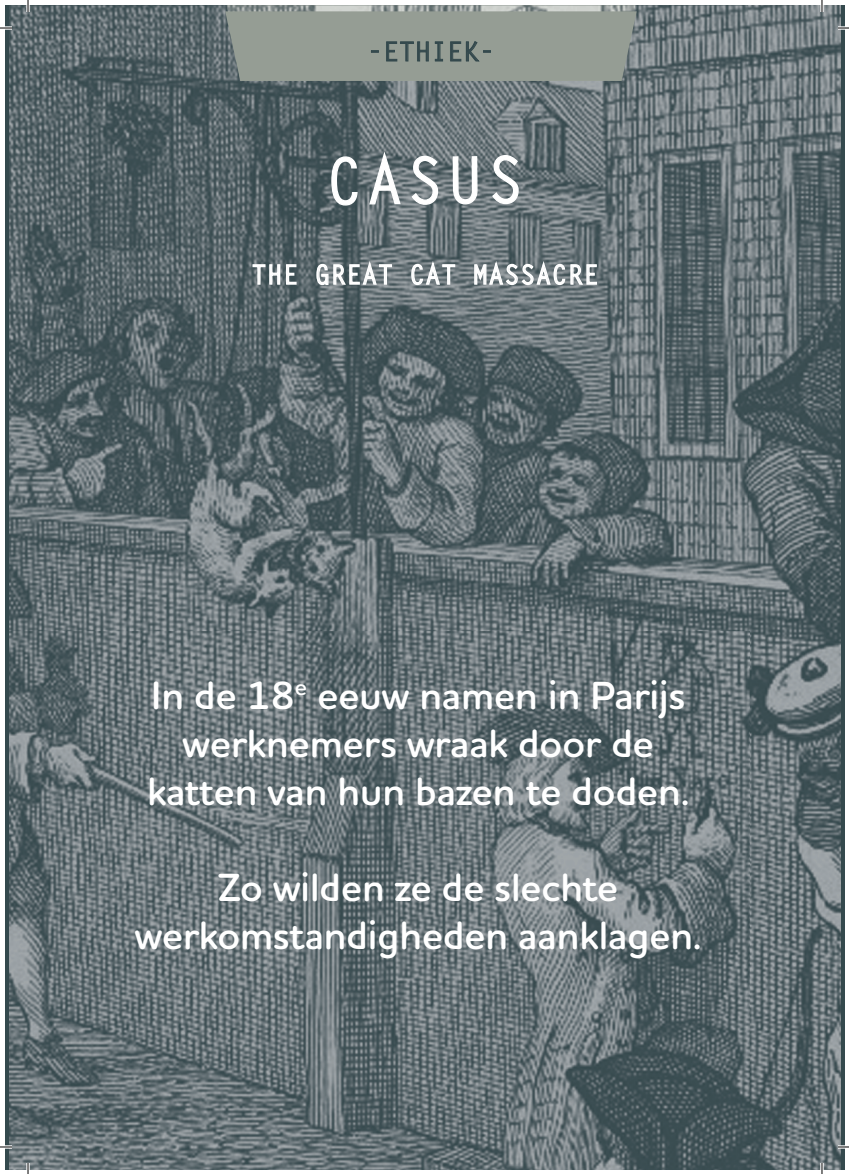
Verwerkingsvragen
- ∞ Zijn overleden nazi's ook slachtoffers van de tweede wereldoorlog?
- ∞ Hebben familieleden van daders dezelfde rechten als familieleden van slachtoffers?
- ∞ Kies je er voor om een dader te zijn?

Grote vragen
- ∞ Hebben slachtoffers van een oorlog dezelfde rechten als daders?
- ∞ Kan je dader en slachtoffer tegelijk zijn?

CASUS

THE GREAT CAT MASSACRE

In de 18e eeuw namen in Parijs werknemers wraak door de katten van hun bazen te doden.

Zo wilden ze de slechte werkomstandigheden aanklagen.

Instructie
Leerlingen luisteren naar het historische verhaal van ‘The great cat massacre’.

Verwerkingsvragen
- ∞ Mag je wraak nemen?
- ∞ Is het erger om een kat dan een koe te vermoorden?
- ∞ Kan je verstaan waarom de werknemers wraak willen nemen?
- ∞ Zullen onze waarden en normen van vandaag ook veranderen in de toekomst?

Grote vragen
- ∞ Mag je oordelen over het verleden?
- ∞ Weten wij vandaag beter wat goed is dan honderd jaar geleden?
- ∞ Mag je historische gebeurtenissen beoordelen met het moreel kompas van vandaag?

CASUS

ZUID-AFRIKAANSE WAARHEIDS- EN VERZOENINGSCOMMISSIE

Na de val van het Zuid-Afrikaans apartheidsregime besliste men om de daders niet te veroordelen maar om een Waarheids- en Verzoeningscommissie op te richten. Daders en slachtoffers krijgen het woord en in ruil voor een eerlijke getuigenis worden de daders niet gestraft.

Instructie
Leerlingen krijgen uitleg over het apartheidsregime in Zuid-Afrika en gaan in gesprek over de verschillende manieren waarop men met een pijnlijk verleden kan omgaan.

(Deze context kan je verrijken met uitleg over de Neurenberg-tribunalen.)

Verwerkingsvragen
- ∞ Vind jij dat straffen werken op school?
- ∞ Voelen de slachtoffers zich beter als ze weten dat de daders gestraft worden?

Grote vragen
- ∞ Is het verleden herinneren altijd beter dan het vergeten?
- ∞ Is straffen beter dan verzoenen?
- ∞ Kan je verplicht worden om te vergeven?
- ∞ Lossen straffen fouten uit het verleden op?
- ∞ Is er een juiste manier om een pijnlijk verleden te verwerken?

CITATEN

“

Zwijgen is instemmen. De wereld verandert niet zonder de geschiedenis onder ogen te zien.

(CHIMAMANDA NGOZI ADICHIE)

Geschiedenis gaat bijna altijd over slechte mensen waarover men later niets dan goed zegt.

(FRIEDRICH NIETZSCHE)

We zijn geen makers van de geschiedenis: we zijn gemaakt door de geschiedenis.

(MARTIN LUTHER KING)

Geschiedenis gaat niet alleen over het verleden. Als een gesprek tussen heden en verleden gaat het net zo goed over ons.

(MARY BEARD)

”

Instructie
Leerlingen kiezen een citaat dat ze interessant vinden en beargumenteren waarom ze die kiezen.

Verwerkingsvragen
- ∞ Welk citaat vind je zeker niet juist?
- ∞ Begrijp je alle citaten?
- ∞ Wat is de geschiedenis volgens jou?

Grote vragen
- ∞ Is een wereld zonder geschiedenis een betere wereld? Wat is de rol van geschiedenis?
- ∞ Heeft geschiedenis een functie? Ben jij gevormd door je geschiedenis?
- ∞ Welke waarde heeft de geschiedenis voor ons?
- ∞ Is geschiedenis hetzelfde als herinneren?

WAT ALS...?

Stel dat je in de middeleeuwen leeft als een kleine landbouwer die wat land heeft gekregen van de landheer. Je leeft er samen met je gezin. Het werk is zwaar en zeker tijdens de wintermaanden is het leven moeilijk, maar toch ben je gelukkig. Je herinnert je nog de oorlogen die je als kind van dichtbij hebt meegemaakt en bent blij dat je vreedzaam en in goede gezondheid kan leven.

Op een dag komt er een zwerver voorbij die je wijst op een magische deur in het veld. Hij vertelt over een wereld waar soms honderden mensen samenleven in een hoog gebouw, waar mensen amper nog weten hoe je een koe moet melken. Een wereld waar mensen genezen in ziekenhuizen, maar er ook bommen zijn die hele landen kunnen vernietigen. Een wereld waar vliegtuigen en gsm's bestaan. Na uren heeft de zwerver de wereld beschreven zoals men die vandaag kent, met alle goede en slechte eigenschappen.

Wanneer het gesprek stopt vraagt hij jou: "Wil je graag in die wereld gaan leven of blijf je liever waar je bent? Stap jij door de deur?"

Instructie
In kleine groepjes lezen leerlingen het gedachte-experiment. Leerlingen formuleren per groep een antwoord op de vraag.

Daarna bespreken en vergelijken leerlingen de verschillende argumenten.

Vaak heerst er nogal een "zwart beeld" van de middeleeuwen met een eenzijdig negatieve voorstelling van deze periode. Deze beeldvorming rond "the Dark Ages" ontstond vooral in de verlichting en renaissance waar men zichzelf superieur achtte aan het "donkere" verleden. Deze oefening kan dit beeld in vraag stellen.

Verwerkingsvragen
- ∞ Stel dat jij de keuze krijgt om door de deur te gaan naar de toekomst. Zou jij die kans nemen?
- ∞ Stel dat jij mag kiezen wanneer jij geboren wordt, kies je dan voor het heden, het verleden of de toekomst?
- ∞ Leven we vanuit het perspectief van de middeleeuwen in een utopie of een dystopie?

Grote vragen
- ∞ Is het verleden op alle vlakken slechter dan het heden?
- ∞ Loopt de geschiedenis in een rechte lijn?

WAT ALS...?

Stel dat er vandaag twee verschillende betogingen zijn in de stad. De eerste betoging protesteert tegen de sloop van een mooi herenhuis met architecturale waarde. Het huis werd gebouwd in opdracht van Leopold II aan het begin van de 20ste eeuw. Vooraan de betoging draagt men een groot spandoek met 'STOP DE SLOOP' erop.

Aan de andere kant van de stad start een tweede betoging. Deze betogers eisen de sloop van een standbeeld van Leopold II uit 1926 vanwege zijn koloniale praktijken en wanbeleid in Congo. Vooraan de betoging wordt een groot spandoek gedragen met 'SLOOP HET STANDBEELD' erop.

In welk van beide betogingen zou jij meelopen?

Instructie
In kleine groepjes lezen leerlingen het gedachte-experiment. Leerlingen formuleren per groep een antwoord op de vraag.

Daarna bespreken en vergelijken leerlingen de verschillende argumenten.

Verwerkingsvragen
- ∞ Zijn de eisen van de twee betogingen met elkaar te verzoenen?
- ∞ Kan je eisen dat de ene keer de geschiedenis vernietigd wordt en de andere keer dat zij behouden blijft?

Grote vragen
- ∞ Als een monument wordt vernietigd, vernietig je dan de geschiedenis?
- ∞ Zijn alle historische objecten even waardevol?
- ∞ Kan een slecht persoon ook goede dingen doen?

WAT ALS...?

In de bibliotheek is een rel uitgebroken. Een lezer vond in één van de boeken het n-woord en enkele racistische afbeeldingen. De bibliothecaris verdedigt zich door te stellen dat dit nu eenmaal een oud boek is. De bibliothecaris wil het boek niet aanpassen of uit de collectie halen.

Wat moet er volgens jou gebeuren?

Instructie
In kleine groepjes lezen leerlingen het gedachte-experiment. Leerlingen formuleren per groep een antwoord op de vraag.

Daarna bespreken en vergelijken leerlingen de verschillende argumenten.

Verwerkingsvragen
- ∞ Kan iets wat vroeger niet als racistisch werd gezien dat vandaag wel zijn?
- ∞ Wie beslist welke verhalen belangrijk zijn en welke vergeten mogen worden?
- ∞ Mag je zomaar iemand zijn werk aanpassen?

Grote vragen
- ∞ Mag je het verleden veranderen?
- ∞ Mag je een historische bron aanpassen aan de huidige waarden en normen?
- ∞ Is bewaren altijd een vorm van goedkeuren?
- ∞ Wie profiteert van het verleden en wie lijdt eronder?

CONCEPT CARTOON

WETEN WE NU BETER WAT GOED OF SLECHT IS DAN HONDERD JAAR GELEDEN?

C

Wat goed en slecht is verandert niet.

Wat vandaag goed is, kan in de toekomst niet meer goed zijn.

A

B

Wij leren uit de fouten van het verleden. Daarom weten we nu beter wat goed en slecht is dan 100 jaar geleden.

We weten het niet beter, kijk maar naar alle oorlogen vandaag de dag.

D

Instructie
Leerlingen kiezen het idee dat het best overeenkomt met hun eigen overtuiging. Leerlingen beargumenteren hun keuze.

Verwerkingsvragen
- ∞ Wie bepaalt wat goed of slecht is?
- ∞ Wat denk je dat later slecht zal zijn wat wij nu goed vinden?
- ∞ Is wat wij vandaag goed noemen beter dan wat iemand in de middeleeuwen goed vond?

Grote vragen
- ∞ Weten wij vandaag beter wat goed is dan honderd jaar geleden?
- ∞ Als iets niet meer van deze tijd is, is het dan minder goed?
- ∞ Vormt het verleden mijn moreel oordeel?
- ∞ Mogen historici een oordeel hebben over het verleden?

CONCEPT CARTOON

ALS JOUW GROOTOUDERS IETS FOUT HEBBEN GEDAAN, DRAAG JIJ DAAR OOK DE SCHULD VAN?

A

Schuld is iets wat je niet kan erven. Enkel jouw eigen daden tellen.

C

Helemaal niet. Jij hebt toch zelf niets misdaan?

B

Enkel wanneer je zelf nog voordelen haalt uit de fouten van jouw grootouders, treft jou ook schuld.

D

Ja, het westen draagt de schuld van wat de vorige generaties gedaan hebben, want het profiteert ook nog steeds van hun daden.

Instructie
Leerlingen kiezen het idee dat het best overeenkomt met hun eigen overtuiging. Leerlingen beargumenteren hun keuze.

Vraag de leerlingen naar voorbeelden om de casus concreet te maken. Je kan ook zelf specifiek een voorbeeld introduceren, bv. kolonialisme of collaboratie .

Verwerkingsvragen
- ∞ Moeten de nakomelingen van de koloniale machten de schulden van de slavernij aflossen?
- ∞ Moet je excuses bieden voor de fouten van je grootouders?

Grote vragen
- ∞ Kan je jouw betovergrootouders iets kwalijk nemen?
- ∞ Hebben toekomstige generaties nu al rechten?

TEGEN/STELLING

Instructie
Leerlingen positioneren zich op een lange rij. Laat ze aan de ene kant van de klas staan als ze het voornamelijk eens zijn met de eerste uitspraak en aan de andere kant van de klas als ze het voornamelijk eens zijn met de tweede uitspraak. Leerlingen beargumenteren waarom ze voor een bepaalde uitspraak kiezen. Leerlingen mogen van plaats veranderen als hun standpunt evolueert.

Verwerkingsvragen
- ∞ Werd er vroeger op een andere manier over tijd gedacht?
- ∞ Denken mensen in andere culturen op een andere manier over tijd?

Grote vragen
- ∞ Is de geschiedenis door de mens uitgevonden of ontdekt?
- ∞ Was er dan geen tijd voor de mens ontstaan is?
- ∞ Is menselijke tijd hetzelfde als kosmologische tijd?

WAT ALS...?

HET DORP DEEL I

Het dorp waarin je bent opgegroeid is op 26 april 1937 bijna volledig vernield bij een bombardement. Je bent die dag veel familie en vrienden verloren. Ondertussen zijn er vele jaren verstreken en ben je verhuisd naar een ander land waar je een nieuw leven hebt opgebouwd. Elk jaar op 26 april slaap je slecht. Je zou die dag het liefst overslaan.

Is op 26 april het bombardement (de historische gebeurtenis) ‘meer aanwezig’ dan op andere dagen?

Instructie
In kleine groepjes lezen leerlingen het gedachteexperiment. Leerlingen formuleren per groep een antwoord op de vraag.

Daarna bespreken en vergelijken leerlingen de verschillende argumenten.

Verwerkingsvragen
∞ Zijn overledenen meer aanwezig rond hun verjaardag?

Grote vragen
∞ Kan het verleden aanwezig zijn in het heden?
∞ Gaat de tijd altijd even snel?
∞ Is het onderscheid tussen verleden en heden een constructie?

WAT ALS...?

HET DORP DEEL II

Op een dag reis je terug naar de ruïnes van je geboortedorp. Met elke stap die je zet herbeleef je de traumatische dag opnieuw. Je hoort de vliegtuigen naderen en ziet de huizen in je gedachten weer één voor één instorten. Je passeert een herdenkingsmonument dat ter ere van de slachtoffers is opgericht.

Is jouw geschiedenis meer aanwezig op deze plaats dan op een andere plaats?

Instructie
In kleine groepjes lezen leerlingen het gedachte-experiment. Leerlingen formuleren per groep een antwoord op de vraag.

Daarna bespreken en vergelijken leerlingen de verschillende argumenten.

Verwerkingsvragen
- ∞ Ben je dichter bij overledenen als je in hun huis of aan hun graf staat?
- ∞ Heb je monumenten nodig om het verleden te herinneren?

Grote vragen
- ∞ Moeten we alles herinneren?
- ∞ Kan het verleden spoken?

WAT ALS...?

HET DORP DEEL III

Je wandelt door een museum waar een schilderij hangt dat de naam van je dorp draagt. Het is een poging van Picasso om de wreedheden van die dag in een kunstwerk te vatten. Opnieuw overvalt het verleden jou, en krijg je er koude rillingen van.

Brengt dit schilderij het verleden tot leven?

Instructie
In kleine groepjes lezen leerlingen het gedachte-experiment. Leerlingen formuleren per groep een antwoord op de vraag.

Daarna bespreken en vergelijken leerlingen de verschillende argumenten.

Laat de leerlingen zelf op zoek gaan naar kunstwerken die een historische gebeurtenis tot leven brengen.

Verwerkingsvragen
- ∞ Zegt een schilderij meer dan je geschiedenisboek?
- ∞ Laat een kunstwerk je in de tijd reizen?
- ∞ Kan kunst je helpen het verleden beter te begrijpen?

Grote vragen
- ∞ Is het soms beter het verleden te laten rusten?

WAT ALS...?

Er was eens een vorst die nooit oud wou worden. De vorst besliste op een dag om het bijhouden van de tijd strafbaar te maken. Voortaan waren alle klokken, kalenders, verjaardagen en jaartellingen bij wet verboden. Na ongeveer tien jaar wist niemand nog hoe laat het was, hoe oud ze waren, welke maand het was of hoe laat ze waren opgestaan.
In het begin liep er veel verkeerd: afspraken werden vergeten, niemand was nog op tijd op school en de treinen waren nog onvoorspelbaarder.

Zijn er ook voordelen voor de inwoners?

Instructie
In kleine groepjes lezen leerlingen het gedachte-experiment. Leerlingen formuleren per groep een antwoord op de vraag.

Daarna bespreken en vergelijken leerlingen de verschillende argumenten.

Verwerkingsvragen
- ∞ Hoe was het volgens jou om te leven voor de uitvinding van de klok of de kalender?
- ∞ Hoe zou je het concept 'tijd' uitleggen aan een alien?
- ∞ Kan je buiten de tijd leven?

Grote vragen
- ∞ Hoe zal de toekomstige mens zich tot de tijd verhouden?
- ∞ Kan je los van tijd bestaan?
- ∞ Is tijd voor iedereen hetzelfde?

RANGSCHIKKING

VERSCHILLENDE TIJDSAANDUIDINGEN ZIJN VAN BELANG VOOR VERSCHILLENDE GROEPEN.

Welke tijdsaanduiding past bij welke groep?
Verbind de verschillende tijdsaanduidingen met de verschillende karakters.

A nano seconden
B seconden
C dagen
D maanden
E jaren
F eeuwen
G ijstijden
H maancyclus
I aantal grijze haren
J boomringen
K generaties

A atleten
B konijnen
C biologen
D historici
E je grootouders
F astronauten
G kernfysici
H landbouwers
I dinosaurussen
J baby's
K jijzelf

Instructie
Leerlingen verbinden in groepjes de tijdsaanduiding met de karakters. Dan volgt een klassikale bespreking.

Verwerkingsvragen
- ∞ Welke rol speelt tijd in jouw eigen leven? Is dat veranderlijk?
- ∞ Is er maar één tijd? Zijn er verschillende vormen van tijd?
- ∞ Kunnen verschillende mensen op hetzelfde moment toch in 'een andere tijd' leven?

Grote vragen
- ∞ Is tijd uitgevonden of ontdekt?

EERSTE OORZAAK

Instructie
Leerlingen noteren op een post-it wat de oorzaken zijn van het feit dat ze 'hier' 'nu' in deze klas zijn. De verschillende antwoorden worden overlopen. Leerlingen maken een onderscheid tussen de directe oorzaak, de indirecte oorzaak en de aanleiding.

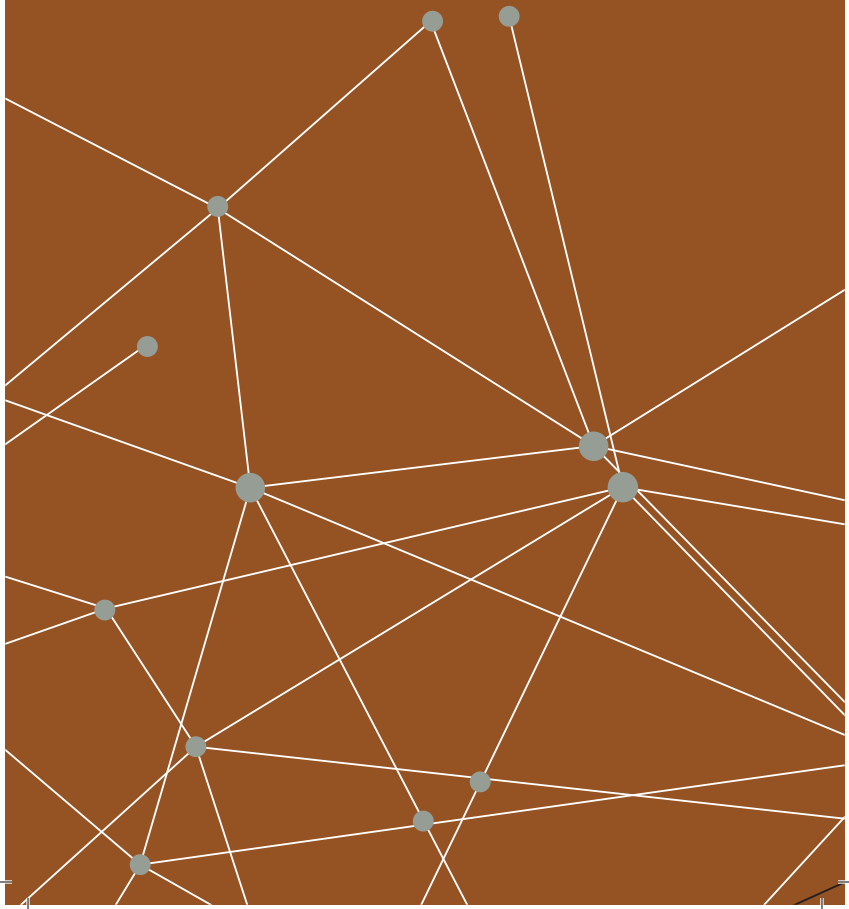
Verwerkingsvragen
- ∞ Hoever ga je terug in de tijd?
- ∞ Weet je dat of denk je dat?
- ∞ Is het toeval dat jij geboren bent?

Grote vragen
- ∞ Wat is de oorzaak van de eerste oorzaak?
- ∞ Loopt de tijd altijd in dezelfde richting?
- ∞ Kan iets kleins ook iets groots veroorzaken?

-STRUCTUURBEGRIPPEN-

OORZAKEN VAN...

Instructie
Gebruik voor deze oefening een grote historische gebeurtenis waar veel mogelijke oorzaken voor bestaan (het verval van het Romeinse of Ottomaanse Rijk, de uitbraak van de pest, de Franse Revolutie,...)

Stap 1: Leerlingen krijgen elk een verschillend kaartje met een mogelijke oorzaak van een historische gebeurtenis. Leerlingen gaan in een kring staan. Iedereen leest zijn oorzaak voor en zoekt een oorzaak die gelinkt is aan zijn oorzaak. De eerste neemt een bol touw en werpt het touw naar iemand met een andere oorzaak die gelinkt kan worden aan jouw oorzaak.

Stap 2: Leerlingen krijgen in verschillende groepjes alle kaartjes met mogelijke oorzaken uit de eerste oefening. Ze maken zelf een oorzakelijke keten door de kaartjes te ordenen en pijlen toe te voegen.

Stap 3: Aan de hand van hun web, maken leerlingen over de gebeurtenis een passende zin met de volgende woorden: oorzaak, gevolg, verband, link, aanleiding, versterken, stimuleren, afremmen, trigger, katalysator, motief, verantwoordelijk voor, ...

CONCEPT CARTOON

OP EEN MARKT IN MILAAN IN 1630 ONTMOETEN VIER MENSEN ELKAAR OM TE PRATEN OVER DE RECENTE UITBRAAK VAN DE PEST.

Instructie
Leerlingen kiezen een positie die overeenkomt met hun eigen mening en beargumenteren waarom ze deze kiezen.

Verwerkingsvragen
- ∞ Waarom is dat zo?
- ∞ Kan je zeggen dat het ene perspectief op de geschiedenis beter is dan het andere perspectief?

Grote vragen
- ∞ Is het mogelijk om een volledig objectief beeld van het verleden te vormen?

RANGSCHIKKING

DE PEST VERSUS CORONA

VEEL IMPACT

WEINIG IMPACT

A media /kranten
B virologen
C flagellanten
D een reiziger
E politici
F handelaars
G scholen
H sociale media
I dokters
J de ziekte zelf

Instructie
De leerlingen krijgen een kaartje met een mogelijke actor op. Je tekent een lijn op de vloer en leerlingen plaatsen één voor één hun kaartje op deze as. Leerlingen mogen de reeds geplaatste kaartjes verplaatsen, als ze een goede reden geven waarom deze volgens hen verkeerd werden geplaatst. Eerst doen ze de oefening voor de pest, daarna voor de corona-epidemie

Verwerkingsvragen
- Kan je de oorzaken van deze epidemiën met elkaar vergelijken?

Grote vragen
- Kan iets kleins iets groots veroorzaken?
- Kan je lessen trekken uit het verleden?
- Herhaalt de geschiedenis zich?

WAT ALS...?

STEL DAT HET VERLEDEN ANDERS GELOPEN ZOU ZIJN.

Op vrijdag 12 oktober 1492 ziet de bemanning van het schip plotseling land aan de horizon verschijnen. Niet veel later zetten de Zuid-Amerikaanse ontdekkingsreizigers voet aan wal in de regio die in de taal der Spanjaarden Galicia heet.

Hoe zou de wereld eruit zien als de oorspronkelijke bewoners van het continent Amerika Europa hadden ontdekt?

Instructie
Leerlingen lezen en bespreken het gedachte-experiment en geven (in groep) een antwoord op de gestelde vragen.
Elke groep beargumenteert de positie die ze innemen. Daarna bespreken en vergelijken ze de verschillende argumenten met elkaar.

Verwerkingsvragen
- ∞ Welke gevolgen zouden er zijn voor de wereld in die tijdsperiode? (korte termijn)
- ∞ Welke gevolgen zouden er zijn voor onze wereld vandaag? (lange termijn)
- ∞ Welke gevolgen blijven in de toekomst merkbaar?

Grote vragen
- ∞ Staat de loop van de geschiedenis vast?
- ∞ Kan je een land ontdekken als er al mensen wonen?
- ∞ Bepalen woorden de geschiedenis?
- ∞ Kan je geschiedenis objectief beschrijven?

Termen als 'expeditie' en 'ontdekkingsreis' verhullen een koloniale realiteit van overheersing, geweld en uitbuiting. Wat door Europeanen als 'nieuwe werelden' werden benoemd, waren in feite reeds lang bestaande samenlevingen met rijke tradities, religies en leefwijzen, die door koloniale discoursen systematisch werden gemarginaliseerd en ontkend.

